

Petr Bjaček, *Stravování rakousko-uherské armády za první světové války pohledem vojáků z českých zemí*, diplomová práce pod vedením prof. Ivana Šedivého, Ústav českých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, 173 s., z toho 145 s. textu

Petr Bjaček uvedl svou práci přehledem literatury (české starší i novější, anglické i německé). Jádro práce předdeslal pasáže o každodenním životě před první světovou válkou, o rytmu života i běžném stravování, tak aby mohl lépe využít kontrast mezi životem v míru a za války. I když si je pochopitelně vědom disproporcí mezi reprezentanty jednotlivých sociálních vrstev i generací. Šokem tak mohlo být a bývalo pro mnohé společné stravování kasárenského typu, včetně absence hygieny. Připomněl i stravování v armádě během válečných konfliktů předcházejících první světové válce. Vzpomínky Ignáta Hořici, týkající se bosenského prostoru po roce 1878 by byly v tomto směru velmi zajímavé, ale už by se příliš vymykaly chronologickému vymezení předložené práce.

Autor využil příslušné úřední dokumenty, svou práci postavil ovšem především na pramenech osobní povahy (archivních i tištěných). Vzhledem k tomu, že se zachovala svědectví především mladší generace, lze hovořit o „válce a vzpomínání kluků“. Ke svým zobecněním pak autor aplikoval i závěry z psychologických výzkumů, upozornil tedy i na to, že přežití i „všední život“ na frontě vyžadovalo vzájemnou soudržnost a solidaritu.

Úředně naplánované armádní dávky určené jednotlivcům – to byla jedna věc, druhou byla realita. Co a v jaké kvalitě se k jednotkám dostalo, jak se tam s tím hospodařilo a jak se situace měnila v souvislosti s pokračující válkou – to vše autor diplomové práce analyzuje a dokládá zachovanými osobními svědectvími. Nedostatek a zejména nevhodnost panovaly v armádě vždy (soudím i podle vzpomínek svých mužských členů rodiny!), hlad pronikal na frontu až – jak autor píše – od jara 1917. V průběhu války se nejen snižovaly porce (přesně autorem vyčísleno), ale také (a zásadně) se snižovala jakost stravy. Sehnat si proto jídlo nad rámec toho, co se fasovalo, znamenalo nejen hranici mezi dostatkem a nedostatkem, ale mnohdy i mezi životem a smrtí. A alternativách k úřednímu fasování, tedy o frontovém hospodaření, o polním pychu (kde se uplatnily schopnosti zejména kluků z venkova) autor pojednal také. Krádeže, podvody, ale i rabování mohly zajistit v určitém směru (ovšem nárazově) až „komfort“, ale ničily morálku. Přiznat se pak při přistižení k tomu, že důvodem krádeže byl hlad, znamenalo zostření trestu.

Petr Bjaček ve své diplomní práci věnoval důkladnou pozornost nejen stravě, ale i nápojům. Žízeň soužila mnohdy víc než hlad a (oprávněné) obavy ze zkažené či otrávené vody vedly až k zákazům napít se z neproověřeného zdroje pod drakonickým trestem: trestem smrti. Alkohol byl vždy nepostradatelnou součástí konzumace vojáků, ale také pramenem konfliktů a jeho nezvládnutá nadměrná spotřeba pak důvodem přísných, až drastických trestů – popsány i obrazovou přílohou dokumentovány. O tabáku jako další cenné komoditě je v práci jen letmá zmínka, a přitom to byl fenomén mimořádné ceny – Petr Bjaček tu odkazuje na práci P. Lundáka, která se soustředila právě na tabák a jeho úlohu v armádě. Pokud by tato práce (tedy Bjačkova) měla být ve svých podstatných částech publikována, bude potřeba tam pasážím o tabáku a jeho hodnotě pro rakousko-uherského vojáka pojednat důkladněji.

Komunikace s domovem (balíčky) mohly zlepšit situaci vojska jen nárazově, někdy dokonce jen symbolicky (když přišly potraviny zkažené). Tato komunikace s domovem mohla ovšem probíhat i oboustranně: mouka, cukr a další trvanlivé potraviny se posílaly i z vojenských jednotek do hladového zázemí. Ovšem o tom se jistě mnoho nepsalo..., stejně tak jako nejsou doklady o dvojím účetnictví proviantáků.

Autor záslužně pojednal o rozdílech mezi zásobováním rakousko-uherské a německé armády, o rozdílech ve stravování v týlu a na frontě. Popsal i další alternativy, jak armádu nasytit: hladovějící

vojáci byli např. posíláni nejen na „hladovou dovolenou“, ale také na výpomoc do zemědělství v době sklizně.

Autor využil, o tom jsem přesvědčena, dostupné a relevantní vzpomínky a prameny, které dokázal také formou citátů v textu vhodně využít. Vznáším ale otázku, zda je v kontaktu s doc. Z. Hojdou a dr. M. Sekyrkovou, kteří připravují k edici výjimečně zachovaný konvolut dopisů, objevených v Polsku?

Práce je dobře strukturovaná, je svižně napsaná, stylisticky dobře zpracovaná, gramatické chyby či překlepy je dost náročné hledat, upozornit je v tomto směru třeba snad jen na s. 13 (dvoum versus dvěma), s. 127 interpunkce, formulace s. 89 a dalších několik jednotlivin.

Práci doplňuje rozsáhlá, kvalitně sestavená obrazová příloha.

Práce splňuje všechny požadavky, na tento typ práce kladené. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji ji ocenit známkou výborně.

V Praze na den sv. Rufa L. P. 2017

Doc. PhDr. Magdaléna Pokorná, CSc.